

‘Nederlander beschikt over te weinig financiële kennis’

Econoom Maarten van Rooij over het inzicht van burgers in hun eigen financiële positie

De meerderheid van de Nederlanders begrijpt de meest basale economische regels niet. En dat kost ze veel geld, blijkt uit onderzoek van Van Rooij.

Door TAMARA SLIEF

ROTTERDAM, 8 JAN. De gemiddelde Nederlander beschikt over te weinig financiële kennis om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen over zijn pensioenplanning en beleggingen. Dit zorgt voor grote verschillen in de vermogensopbouw van gezinnen, tot wel 80.000 euro.

Tot deze conclusie komt econoom Maarten van Rooij in zijn proefschrift, waarmee hij op 9 januari aan de Universiteit Utrecht promoveert. Van Rooij baseert zijn conclusies op een onderzoek onder 1.500 Nederlandse huishoudens. Hij legde hen onder meer quizvragen voor over economie en financiën. Slechts vier van de tien mensen hadden de vijf eenvoudige vragen goed die elke econoom zo kan beantwoorden.

Hoe belangrijk is financieel inzicht?

„Je kan je afvragen of je financiële expertise nodig hebt en wat het er toe doet. De meeste mensen hebben bijvoorbeeld ook geen medische kennis, daarvoor gaan ze naar een dokter. Uit mijn onderzoek blijkt echter dat de gemiddelde Nederlander over te weinig financiële kennis beschikt.

„Veel mensen geven aan financiën niet leuk en interessant te vinden. Maar financieel inzicht loont. Het verschil tussen het vermogen van huishoudens met veel of weinig kennis kan enorm oplopen, tot wel 80.000 euro. Dit bedrag is gecorrigeerd voor het effect van leeftijd en inkomen.”

Foto Bloomberg

Hoe verklaart u dit grote verschil?

„Huishoudens met een betere financiële kennis denken bewust na over hun pensioenplanning en beleggen vaker in aandelen. Ook bouwen zij grotere vermogens op. Het is niet zo dat je automatisch meer geld krijgt, maar door het vooruitplannen, krijgen mensen hun uitgaven meer onder controle omdat ze een beter inzicht hebben in hun uitgavenpatroon. Wanneer je goed inzicht hebt in je inkomsten en uitgaven op de lange termijn, dan kan je die efficiënter beheeren.”

Verbaasde deze resultaten u?

„Dat financieel inzicht een effect zou hebben, had ik wel verwacht, maar niet dat het effect zo groot zou zijn. Ook heb ik me erover verbaasd dat mensen zonder financiële kennis vooral naar vrienden en bureaus gaan voor financieel advies als ze bijvoorbeeld een hypotheek nodig hebben. Het is nog maar de vraag of deze bekenden meer kennis hebben dan zij over financiële zaken. Nederlanders zijn niet gewend te betalen voor advies.”

Hoe komt het dat er zo weinig financieel inzicht is?

„Naast dat mensen aangeven dat ze het niet interessant vinden, is de financiële wereld ook steeds complexer geworden. Ik heb mijn gegevens verzameld in de periode 2004 tot en met 2006. Ook toen ging het met de aandelen wat minder, al was het niet zo ernstig als nu. Wiskundigen hebben in de jaren negentig complexe producten op de markt gezet waarvan de risico's voor de meeste mensen niet zijn in te schatten. Het onderwijzen is daar niet op ingesprongen.”

Had de huidige economische crisis met meer financieel inzicht dan voorkomen kunnen worden?

„Of meer financiële bewustzijn de crisis had kunnen voorkomen, kan ik niet zeggen. Maar de huidige aanleiding was er niet geweest. De huidige crisis ontstond toen Amerikaanse hypotheeknamen die ze zich eigenlijk niet konden veroorloven. De hypotheeknamen begonnen met een lage rente, maar die steeg met de jaren. Ze konden wellicht deze gevolgen op de lange termijn niet overzien.”

Maar door de kredietcrisis zijn mensen wellicht wakker geschud.

„Het klinkt een beetje cru, maar ik denk inderdaad dat door alle aandacht voor de kredietcrisis mensen wel financieel bewuster zijn geworden. Maar mensen hebben een relatief kort geheugen voor slechte ervaringen. Een aantal jaren geleden ging bijvoorbeeld de Nederlandse bank Van der Hoop failliet. De banktegoeden waren toen tot een bepaald maximum gegarandeerd. Het was bekend dat een bank failliet kon gaan. Toch hadden mensen afgelopen jaar meer

Blok: het werd tijd

Tweede Kamerlid Stef Blok pleitte twee jaar geleden al voor een campagne 'Financiële alfabetisering'. „Mensen moeten in staat gesteld worden om kennis te nemen van een aantal essentiële financiële begrippen en verbanden. Nederlanders hebben bijvoorbeeld een te rooskleurig beeld van hun pensioenvoorziening. Het merendeel gaat er nog vanuit dat ze 70 procent van het laatstverdiende loon zullen ontvangen, terwijl dat in veel gevallen helemaal niet meer zo is.” Het kamerlid is blij met het initiatief van het ministerie van Financiën voor een online 'geldwijzer' voor consumenten. De overheid en veertig organisaties uit de financiële sector, de wetenschap, en consumentenorganisaties hebben daarvoor een platform gecreëerd, CentiQ. Op www.wijzeringeldzaken.nl staat informatie over geldzaken bij 'life events' zoals uit huis gaan, beginnen met werken of pensionering.

ouderen informeren. De Autoriteit Financiële Markten stelt binnenkort bij kredietreclames een waarschuwing verplicht. Net zoals op een pakje sigaretten staat 'roken schaadt de gezondheid', zou bij kredietverlening een melding moeten staan die waarschuwt voor de gevolgen van lenen. Nu wordt in die reclames soms de indruk gewekt dat je van lenen zelf al blij wordt, los van het product dat je koopt.”

Zijn deze maatregelen dan voldoende?

„Nee, daarnaast moet overheidsbeleid erop gericht zijn financiële beslissingen eenvoudiger te maken. Ook werkt de markt van financiële adviseurs niet optimaal. Omdat Nederlanders niet gewend zijn te betalen voor advies, zijn financiële tussenpersonen afhankelijk van provisies. Deze provisestructuur is ondoorzichtig en uit onderzoek blijkt dat een kwart van de adviezen beter kan. Financiële tussenpersonen verplichten hun provisie openbaar te maken is alvast een stap in de goede richting. Wellicht wordt de drempel om financieel advies in te winnen langer, als de markt transparanter wordt.”

Heeft u nog tips voor mensen die beter willen opletten?

„Ik zou enkele vuistregels voor financiële planning willen geven. Koop niets wat je niet snapt; een hoog rendement betekent ook een hoog risico; let goed op een keurmerk voor tussenpersonen; vergelijk producten met elkaar; let niet alleen op rendementen, maar ook op kosten. Rendementen zijn onzeker, kosten zijn vaak vast.”

▶ Kijk voor de economische quiz van Van Rooij op nrc.nl/economie